

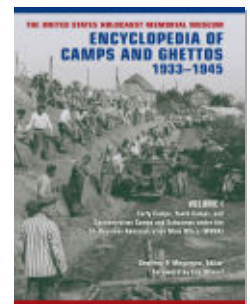
PROJECT MUSE®

The United States Holocaust Memorial Museum ENCYCLOPEDIA OF CAMPS AND GHETTOS

GEISLINGEN AN DER STEIGE

Evelyn Zegenhagen, Stephen Pallavicini

Published by United States Holocaust Memorial Museum

➔ For additional information about this resource

<https://muse.jhu.edu/resource/6>

VERTALING VAN DE ENGELSE TEKST OP PAGINA 3 en 4.

Het vrouwenkamp Natzweiler Geislingen an der Steige bevond zich in het huidige Kreis Göppingen in Baden-Württemberg. De vrouwen werden ondergebracht in een deel van een barakkenkamp voor Oost-Europese dwangarbeiders aan de Heidenheim Strasse/Robert-Bosch-Strasse. Het terrein werd door de stad verpacht aan de Württembergische Metallwarenfabrik (WMF). In ruil voor de pacht stemde het bedrijf ermee in alle buitenlandse arbeidskrachten van de stad Geislingen te huisvesten.

In februari 1944 sloot de WMF een overeenkomst met de Organisation Todt (OT) waarbij een gebied van 100 × 100 meter op het terrein werd afgezet met een 1,5 meter hoog prikkeldraadhek. Aan de binnenkant van het hek werd een greppel gegraven. Houten schermen blokkeerden het zicht op het kamp vanaf de weg. In het kamp waren er vijf (sommige bronnen zeggen zes) gelijkvloerse accommodatiebarakken met een oppervlakte van 8 × 26 meter (26 × 85 voet), een ziekenboegbarak en een kantoorbarak die de administratie van het kamp en de bewakers huisvestte. In de zomer van 1944 onderhandelde de WMF met de regionale Höherer-SS und Polizeiführer Obergruppenführer Hoffmann over de overplaatsing van concentratiekampgevangenen naar het nieuwe kamp. Op 28 juli 1944 arriveerden 600 Hongaarse Joodse vrouwen in het kamp; met de aankomst van het transport werd het kamp geopend. De vrouwen waren tussen de 15 en 45 jaar oud. Hun hoofden waren geschoren. Ze werden twee weken in quarantaine geplaatst; Deze respijtp periode kan ook te wijten zijn geweest aan het feit dat de WMF aanvankelijk niet voldoende werknemers (het moesten er minstens 15 zijn) kon vinden die zich vrijwillig als bewaker wilden aanmelden.

De WMF zorgde voor de huisvesting en het eten van de gevangenen. De vrouwen die in de nachtdienst werkten, kregen per persoon een extra liter (4,2 kopjes) soep; er was een moestuin in het kamp en het bedrijf stelde gereedschap en zaad beschikbaar. De gevangenen verklaarden dat het eten in de fabriek aanzienlijk beter was dan dat in het kamp. Dit was niet vanwege een filantropisch motief, maar vanwege de noodzaak om de krachten van de gevangenen te sparen. Binnen enkele weken na de opening van het kamp werden extra veiligheidsmaatregelen getroffen, waaronder rollen prikkeldraad, zoeklichten, wachttorens en waarschijnlijk een elektrisch hek.

De eerste kampcommandant was SS-Oberscharführer Christian Ahrens. Hij werd al snel overgeplaatst naar Natzweiler en vervangen door iemand die Schopp heette. In januari 1945 nam René Roman het commando over het kamp over.

Met de aankomst van transporten uit Ravensbrück trad de gevangenenadministratie in werking: in oktober 1944 arriveerden 6 politieke en 10 asociale vrouwen in het subkamp, die werden aangesteld als blokoudsten. Op 29 november 1944 arriveerden 130 vrouwen uit Auschwitz en Bergen-Belsen. Het totale aantal vrouwen in het kamp bedroeg minstens 800 en mogelijk zelfs 1050. De vrouwen werkten in de metaalfabriek van Württemberg, waar ze munitie, motoren voor straaljagers, machinegeweren en staartstukken voor vliegtuigen produceerden. Meestal produceerden ze hokken voor de straalmotoren en werkten ze aan de persen. Ze werkten in twee ploegen van elk twaalf uur, met ploegenwisselingen om 6.00 uur 's ochtends en 18.00 uur 's avonds. De vrouwen werden zowel op het werk als op weg naar hun werk door houten schotten gescheiden van de andere arbeiders. De SS-bewakers begeleiden de vrouwen naar het werk, waar de bewaaksters het overnamen. Het gedrag van de bewaaksters en de Duitse voormannen wordt in de verklaringen van de gevangenen als correct beschreven, en in enkele gevallen ondersteunden ze de vrouwen met voedsel en medicijnen.

Desalniettemin waren de leefomstandigheden in het kamp zwaar. Er was een gebrek aan voedsel, wat, in combinatie met de lange werktijden, leidde tot veel arbeidsongevallen. De gevangenen werden mishandeld en overlevenden meldden zweepslagen. In het kamp was een ziekenboeg die onder toezicht stond van een Hongaarse vrouwelijke arts. Gemiddeld was ongeveer 10 procent van de gevangenen ziek – en dat ondanks het feit dat de vrouwen wisten dat een verblijf in de ziekenboeg het risico met zich meebracht om geselecteerd te worden. Vrouwen die niet meer konden werken, werden in de regel naar Auschwitz getransporteerd (wat meestal naar de gaskamers betekende). Gegevens van ten minste twee transporten naar Auschwitz zijn bewaard gebleven. Ook zwangere vrouwen werden getransporteerd – ten minste één kind dat in het kamp geboren was, stierf in het kamp. Ten minste 8 (sommige bronnen spreken van 12) vrouwen stierven in het subkamp en werden begraven op de plaatselijke begraafplaats of gecremeerd.

Op 28 maart 1945 arriveerde een evacuatietransport van 230 vrouwen in Geislingen. Het was begonnen in Auschwitz en reisde via Bergen-Belsen, Neckargerach en Calw naar Geislingen. Gedurende korte tijd steeg het aantal vrouwen in het kamp tot meer dan 1000, maar er werd niet meer gewerkt. De WMF weigerde de nieuw aangekomen vrouwen te voeden en verzocht de SS het kamp te evacueren. Een paar dagen later, op 4 april 1945, werden de vrouwen per trein richting Dachau/München-Allach gebracht. Voordat ze echter in dat kamp aankwamen, werden ze op 17 april 1945 door geallieerde troepen bevrijd.

Arthur Burkhardt, van de WMF, die verantwoordelijk was voor de inzet van de gevangenen in de concentratiekampen, werd tussen 1946 en circa 1948 door de geallieerden geïnterneerd. Daarna werd hij vrijgelaten en had hij de daaropvolgende 21 jaar de leiding over de WMF.

The Natzweiler Geislingen an der Steige subcamp for women was located in what is Kreis Göppingen in present-day Baden-Württemberg. The women were accommodated in a section of a barracks camp for East European forced laborers on the Heidenheim Strasse/Robert-Bosch-Strasse. The site was leased by the city to Württembergische Metallwarenfabrik (WMF). The company, in return for the lease, agreed to accommodate all of Geislingen city's foreign labor force.

In February 1944, the WMF entered an agreement with the Organisation Todt (OT) where an area of 100 × 100 meters (109 × 109 yards) on the site was fenced off with a 1.5-meter-high (5-foot-high) barbed-wire fence. On the inside of the fence a ditch was dug. Wooden screens hid the view of the camp from the road. In the camp, there were five (some sources say six) one-level accommodation barracks with a surface area of 8 × 26 meters (26 × 85 feet), an infirmary barracks, and an office barracks that held the camp's administration and the guards. In the summer of 1944, the WMF negotiated with regional Höherer-SS und Polizeiführer Obergruppenführer Hoffmann for the dispatch of concentration camp prisoners to the new camp. On July 28, 1944, 600 Hungarian Jewish women arrived at the camp; with the arrival of the transport the camp was open. The women were aged between 15 and 45. Their heads had been shaved. They were put in quarantine for a fortnight; this respite may also have been because the WMF had initially not been able to find a sufficient number of its employees (there had to be at least 15) who would volunteer to be wardresses.

The WMF supplied the prisoners' accommodations and food. The women working the night shift received per person an extra liter (4.2 cups) of soup; there was a camp vegetable garden, and the company made tools and seed available. The prisoners stated that the food in the factory was markedly better than that in the camp. This was not because of any philanthropic motive but because of the necessity of preserving the prisoners' strength. Within a few weeks of the camp opening, additional security measures were put in place including rolls of barbed wire, searchlights, guard towers, and probably an electrified fence.

The first camp commander was SS-Oberscharführer Christian Ahrens. He was soon transferred to Natzweiler and replaced by a person named Schopp. In January 1945, Rene Roman took over command of the camp.

With the arrival of transports from Ravensbrück, the prisoner administration came into operation: in October 1944, 6 political and 10 asocial women arrived in the subcamp who were appointed the block elders. On November 29, 1944, 130 women arrived from Auschwitz and Bergen-Belsen. The total number of women in the camp was at least 800 and possibly as high as 1,050. The women worked in the Württemberg metal factory, producing munitions, engines for jet fighters, machine guns, and empennage (tail assemblies) for aircraft. Mostly, they produced coops for the jet engines and worked on the presses, working in two shifts, each of 12 hours, with shift changes at 6:00 A.M. and 6:00 P.M. The women were separated from the other workers both at work and on their route to work by wooden partitions. The SS guards accompanied the women to work, where the wardresses took over. The behavior of the wardresses and the German foremen is described as correct in prisoner statements, and in a few cases, they supported the women with food and medicine.

Nevertheless, living conditions in the camp were hard. There was a lack of food, which, coupled with the long working hours, resulted in many accidents at work. The prisoners were mistreated, with survivors reporting whippings. In the camp, there was an infirmary that was under the control of a Hungarian female doctor. On average, around 10 percent of the prisoners were ill—and this despite the fact that the women knew that being in the sick bay was accompanied by the risk of being selected. As a rule, women who could no longer work were transported to Auschwitz (which usually meant to the gas chambers). Details of at least two transports to Auschwitz have survived. Pregnant women were also transported—at least one child who was born in the camp died in the camp. At least 8 (some sources say 12) women died in the subcamp and were buried in the local cemetery or cremated.

On March 28, 1945, an evacuation transport of 230 women arrived in Geislingen. It had originated in Auschwitz, traveling via Bergen-Belsen, Neckargerach, and Calw to Geislingen. For a short time, the number of women in the camp climbed to over 1,000, but no more work was being done. The WMF refused to feed the newly arrived women and asked the SS to evacuate the camp. A few days later, on April 4, 1945, the women were taken by train in the direction of Dachau/München-Allach. However, before they arrived at that camp, they were liberated by Allied troops on April 17, 1945.

Arthur Burkhardt, of the WMF, who was in charge of the use of the concentration camp prisoners, was interned by the Allies between 1946 and circa 1948. After that, he was released and was in charge of the WMF for the next 21 years.

SOURCES This essay closely follows a report of the Geislingen city administration at www.geislingen.de/formulare/Aussenlager.pdf. The camp's history is told in several essays including one by Annette Schäfer: "Das Aussenlager des Konzentrationslagers Natzweiler in Geislingen/Steige," 1999 3 (1990). Ullrich Haller describes the camp in his essay on the complex web of forced labor in the city (foreign forced laborers, military internees, POWs, and concentration camp prisoners) in "Zwangsarbeit und Rüstungsproduktion in Geislingen an der Steige, 1939–1945," *ZfwLg* 57 (1998): 305–368. The essay contains numerous statistical details including the WMF turnover between 1939 and 1945 and the total number of people employed by the company including POWs and concentration camp prisoners.

Other depictions of the camp are by Richard Wagner, "Das KZ-Aussenlager in Geislingen," *Gesch.-r.* 2 (1982): 98–111; Volker Hecht, "Die Württembergische Metallwarenfabrik Geislingen/Steige 1853–1945. Geschäftspolitik und Unternehmensentwicklung," *BsWuSg*, 19: 292; and *Heimatgeschichtlicher Wegweiser zu Stätten des Widerstandes und der Verfolgung 1933–1945*, vol. 5, *Baden-Württemberg, Regierungsbezirke Karlsruhe und Stuttgart, Studienkreis Deutscher Widerstand* (Frankfurt am Main: Verlag für akademische Schriften HG, 1991), pp. 180–183. An article by Sönke Iwersen in the *StutZ* of February 15, 2003, "Messer, Gabeln und Patronenhülsen. Der 1853 gegründete Besteckhersteller WMF war einst der grösste Industriebetrieb in Württemberg," contains some detailed information and was used in this essay.

Richard Steegmann describes the Geislingen an der Steige subcamp in several sections of his comprehensive history of the Natzweiler concentration camp: *Struthof. Le KL-*

Natzweiler et ses kommandos: Une nébuleuse concentrationnaire des deux côtés du Rhin, 1941–1945 (Strasbourg: La Nuée Bleue, 2005), pp. 83, 112, 261. The *Materialien zum Stand der Forschung über die Aussen- und Nebenlager des Konzentrationslagers Natzweiler*, comp. by Antoine Greffier and published in 2002 by the Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg, describes the Geislingen an der Steige subcamp on pp. 113–115. The city of Geislingen has a description of the camp on its Web site at www.geschichtsbuero.de/pdf/Stuttgart.pdf.

The subcamp is listed in the ITS's *Verzeichnis der Haftstätten unter dem Reichsführer-SS (1933–1945)* (Arolsen: Suchdienst, 1979), 1:203.

Evelyn Zegenhagen
trans. Stephen Pallavicini
